herpy

VARANER

Varanus acanthurus

Varanus acanthurus är en liten, snabb och nyfiken varan från Australiens torra bergsområden, med en svans täckt av taggiga fjäll och gula fläckar på mörk botten. Den blir omkring 60 cm, är dagaktiv och lever mest av insekter. Däremot kräver den ett stort hembyggt terrarium, ett djupt och fuktigt bottensubstrat för grävning, mycket varma solplatser, UVB och ett liv på minst 15 år.

Familj: Varanidae Engelska: Ridgetail Monitor Publicerad 15 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**45-70 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Klipplevande, marklevande och grävande**
Biotop	**Halvöken, savann och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**150 × 75 × 120 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-38 °C**
Värmeplats	**55-65 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**20-50 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**4-18 ägg**
Inkubation	**90-150 dagar** vid 28-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus acanthurus är en smal, lågbent varan med spetsig nos, lång kluven tunga och en svans som är rund i genomskärning och täckt av kraftigt kölade, taggiga fjäll. Fjällen bildar ljusa och mörka ringar, och det är dem arten har fått sitt namn efter: det vetenskapliga namnet kommer sannolikt från grekiskans akantha, tagg, och oura, svans. Ryggen är rödbrun till mörkbrun med ljusgula till gräddfärgade fläckar, och huvudet har ljusa ränder som fortsätter ner över halsen. Ränderna på halsen skiljer arten från de närstående, liknande arterna *V. primordius* och *V. insulanicus*. Undersidan är ljus och utan teckning.

Djuret blir 45-70 cm inklusive svans, och de flesta vuxna djur ligger kring 60 cm. Svansen är 1,3-2,3 gånger så lång som huvud och kropp tillsammans. Hanarna är i genomsnitt något större än honorna och har ett bredare, mer kantigt huvud. Honorna är mindre och har ett smalare, mer spetsigt huvud. I naturen liknar färgen marken och stenarna som djuret lever på, så djur från röd jord är rödaktiga och djur från gula klippor är gulaktiga.

Arten beskrevs 1885 av George Albert Boulenger. Den har tidigare delats upp i flera underarter, men sedan 2022 räknas *V. acanthurus* utifrån DNA och utseende som en enda art utan underarter. Djuren på Groote Eylandt och Wesselöarna hör numera till *V. insulanicus*. De "röda" och "gula" djuren i handeln är färgformer och säger inget säkert om ursprunget.

Det är en intelligent och aktiv varan. Den kan tämjas, men den är inget gosedjur som ska tas upp varje dag. Australien exporterar inte vilda djur, så nästan alla djur utanför Australien är uppfödda, och de är lätta att få tag på. Var medveten om vad du ger dig in på: ett vuxet djur kräver ett terrarium på 150 cm i längd eller mer, material till ett djupt grävlager, kraftig uppvärmning och UVB-rör som måste bytas regelbundet, och levande insekter varannan dag i 15 år eller mer. Foder, el och tid är de stora löpande kostnaderna, inte själva djuret.

Läs mer: Ljus och UVB

Utbredning och livsmiljö

Varanus acanthurus lever i norra och centrala Australien. Den finns i norra Western Australia, i Northern Territory och i västra och nordvästra Queensland, och den är också uppgiven från South Australia. Västerut når den till Carnarvon och Broome, österut till Mount Isa och norrut till Kimberley, Top End och Carpentariaviken.

Öarna utanför kusten, Groote Eylandt och Wesselöarna, hör inte längre till arten, sedan djuren där har förts till *V. insulanicus*. Fynd utanför detta område på kartan beror på djur i fångenskap eller felbestämningar.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Arten är knuten till torra, steniga bergskedjor, klippor och sandig eller stenig mark där gräset spinifex växer i tuvor. Den lever mest på marken och håller till i springor mellan stenar, under platta stenar och i hålor som den själv gräver. Bara sällan gömmer den sig i spinifex. Den är dagaktiv och solar sig mitt på dagen.

Även i torra trakter finns det mer fukt än man skulle tro. Vid Alice Springs ligger genomsnittet för den relativa luftfuktigheten på 22-38 % på dagen och 30-47 % på natten, och i själva gångarna är luften mycket fuktigare, upp mot 90 %. Omkring 70 % av vätskebehovet täcks av födan, och tiden under jord begränsar vätskeförlusten.

Äggen läggs i grävda gångar, vanligen 80-250 cm ner, men ibland bara 40 cm. Flera honor kan dela samma stora håla. Honorna bär ägg från augusti till november.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur ska ha ett terrarium på minst 150 × 75 × 120 cm (längd × bredd × höjd). Det måttet kräver oftast specialbygge eller beställning hos en tillverkare, eftersom handelns standardterrarier är för små. Större är bättre. Ungdjur kan bo i ett terrarium i vuxenstorlek från start, om det finns många gömslen och det är lätt att hitta födan. Då slipper du köpa flera terrarier under vägen.

Det viktigaste i inredningen är botten. Arten gräver, och ett djupt bottensubstrat ger skydd mot överhettning, bättre vätskebalans och slitna klor. Substratet bör vara minst 30 cm djupt för en hane och 45 cm för en hona, och 60 cm är ett bra mål att sikta på. Honor lägger ägg även utan hane, och är substratet för tunt kan hon hålla kvar äggen och dö av äggläggningsproblem. Använd en blandning av två delar gödselfri trädgårdsjord och en del lekssand, gärna med lite fin lera (högst 20 %), så att gångarna håller. Substratet ska vara så fuktigt att det klumpar sig, så att det inte rasar ihop. Undvik kokosfiber, bark, spån, grus och papper, och använd aldrig kalksand. Gör en barriär av glas eller stark skiva, 60 cm hög, så att substratet stannar i terrariet. En glasfront längst ner låter dig se vad djuret gör under jord.

Inred med platta stenar, barkbitar och halva rör som gömslen, och bygg en solplats av skiffer, platta stenar eller betongplattor som är den högsta punkten i terrariet. Fäst stenarna så att djuret inte kan gräva under dem och bli klämt. Terrariet ska ha god ventilation, helst med nätlock, och en frontöppning gör det lättare att komma åt. Värmelampor ska sitta i keramiska socklar och vara skyddade med ett galler så att djuret inte kan röra glödlampan, och luckor ska kunna låsas, för varaner är snabba och skickliga på att rymma. Rengör dagligen från exkrementer och smutsigt substrat, och byt ut substratet helt var 12:e månad.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Varanus acanthurus behöver en stor temperaturgradient. Solplatsen ska ha en yttemperatur på 55-65 °C, mätt med en infraröd termometer cirka två timmar efter att lamporna tänts. Uppgifterna varierar från omkring 54 °C till 78 °C. Börja i den låga änden och följ djurets beteende. Luften vid solplatsen ligger på 29-38 °C, och den svala änden ska vara 24-28 °C. Luften i terrariet ligger alltså på 24-38 °C på dagen, från den svala till den varma änden.

Djuret ska alltid kunna söka sig bort från värmen. Om hela terrariet är varmt kan det dö av värmeslag. Använd minst två halogenspotlights eller infraröda värmeenheter bredvid varandra, så att solplatsen värmer hela kroppen jämnt. Mät med digitala termometrar och kontrollera solplatsen regelbundet, för lamporna förlorar effekt med tiden. På natten stängs värmen av, och temperaturen följer rummet. Vanlig rumstemperatur på 20-24 °C är tillräcklig.

För låg temperatur ger fetma, mag-tarmproblem, urinsyragikt och försvagat immunförsvar. Djuret solar sig kort åt gången flera gånger om dagen, inte hela dagen.

En sval period på vintern, då värmen gradvis dras ner, rekommenderas för avelsdjur och är en bra vana för andra. Minska till exempel från 14 timmars uppvärmning på sommaren till 4 timmar på vintern. Foder ska finnas tillgängligt hela året.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Den relativa luftfuktigheten i terrariet ska ligga på 20-50 %. Det är mer än i en riktig öken och motsvarar vad djuret möter i hemlandet. Viktigare än luften är substratet: det ska vara så fuktigt att det håller gångarna, så att luftfuktigheten nere i gångarna är 80 % eller mer, som i en naturlig håla. Häll vattnet på substratet med en vattenkanna med duschmunstycke, och fukta upp igen när substratet blir torrt.

Ställ alltid in en låg skål med färskt vatten i terrariet. Skålen får inte vara djupare än djurets rygg. Djuret får mycket av sitt vatten genom födan, men utan fri tillgång till dricksvatten kan det bli uttorkat och få problem med hudömsning och förstoppning. Byt vattnet när det är smutsigt och skrubba skålen en gång i veckan. Använd kranvatten eller källvatten, inte destillerat eller avhärdat vatten.

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och solar sig mitt på dagen, så den behöver kraftigt ljus. Sätt ett dagsljusrör eller en LED-lampa på 6.400 K över terrariet utöver värmelamporna, och undvik färgade lampor, även på natten.

UVB rekommenderas starkt. Djur kan leva och till och med föröka sig utan UVB om de får mycket D3 genom födan, men D3 i födan är svårt att dosera rätt, och UVB ger dessutom andra fördelar. Arten hör till Ferguson-zon 3: ett T5 HO-rör på 10-14 % över solplatsen i en reflekterande armatur som täcker ungefär halva terrariets längd. Målet är ett UV-index på 4-6 vid djurets huvud på solplatsen och lägre på andra ställen. Avståndet mellan rör och huvud är typiskt 20-45 cm, beroende på nät och lampa, och det bör kontrolleras med en UV-mätare. Rören byts enligt tillverkarens anvisning.

Tänd ljuset 10,5-13,5 timmar om dagen, längst på sommaren och kortast på vintern. En timer gör det enkelt.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Arten är insektsätare. I naturen består maten mest av gräshoppor, skalbaggar och kackerlackor, kompletterat med spindlar, tusenfotingar, gråsuggor, fjärilslarver, cikador och snäckor. Ödlor utgör en mindre del av antalet men en stor del av mängden. Växtdelar äts bara av misstag.

Ge en varierad kost av välfodrade insekter: dubiakackerlackor, vårdträngsfåglar, gräshoppor, mjölmaskar, superlarver, sidenmaskar, gråsuggor och tusenfotingar. Insekterna bör vara ungefär lika stora som djurets huvud. Kosten bör vara fettsnål, och nyckeln är variation. Ge då och då frysta ödlor, vaktelägg eller en nyfödd mus, men sparsamt, eftersom djuret annars blir fett. Ägg och möss är inte någon stor del av den naturliga kosten.

Ungdjur matas dagligen med så mycket de kan äta tills de är cirka 6 månader. Subadulta och vuxna djur får mat varannan dag, så mycket som de hinner äta på 5-10 minuter. Avelshonor kan få mat dagligen och ha mer att äta. Små, täta måltider är nyttigare än stora, sällsynta.

Pudra insekterna lätt med kalk utan D3 vid de flesta utfodringar. Ett vitamin- och mineraltillskott med vitamin A (retinol) och inte betakaroten används då och då. Ge insekterna ett näringsrikt gutload-foder i minst ett dygn före utfodring, och använd uppfödda insekter, inte infångade, så att du inte får in parasiter. Låt djuret jaga, för det är bra motion och stimulans.

BETEENDE OCH HANTERING

Varanus acanthurus är en klok och nyfiken varan som minns sina skötare och tidigare upplevelser. Den är relativt lätt att tämja jämfört med andra varaner, men tämjning tar tid. Ungdjur är nervösa och skyggar tills de närmar sig vuxen ålder omkring ettårsåldern. Därefter blir de modigare. Ge ett nytt djur några veckors ro. Var sedan närvarande vid och i terrariet varje dag, och låt handen vila i det så att djuret kan lukta och slicka på den. Stirra inte, rör inte och ta inte tag i djuret när det gömmer sig. Närma dig aldrig uppifrån med en klolik hand, för rovfåglar är naturliga fiender, och djuret reagerar på allt som liknar en. Låt djuret klättra upp på din arm.

Arten är liten, och skadorna blir små. Den biter sällan människor, och bara av extrem rädsla; ett bett är normalt ytligt. Den kan piska med svansen när den är rädd, och svansen är taggig. De fina klorna kan ge små, röda repor och lätta utslag om du hanterar djuret med bara armar. Djuret är mycket snabbt, så håll ordentligt i det, och hantera det aldrig i ett rum där det kan rymma. Slutna ögon, flykt och svansslag är tecken på stress, och då ska du ta en paus.

Som alla reptiler kan varaner bära på salmonella. Tvätta händerna med tvål efter all kontakt med djur, terrarium och foder, och låt inte små barn röra djuret utan uppsikt.

Håll hanar åtskilda. De slåss och kan skada varandra allvarligt eller döda varandra. Honor kan också vara aggressiva mot varandra. Ett par kan hållas ihop, men det kräver ett betydligt större terrarium och uppsikt, och det finns ingen garanti för att två djur kan vara tillsammans. Kommer det blod ska paret skiljas åt. Större djur kan äta små, så håll inte djur av mycket olika storlek tillsammans. Arten är inte social och trivs bra ensam. Ge stimulans, till exempel jakt på levande insekter och mat från en pincett.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna är oftast större än honorna och har ett bredare, mer kantigt huvud och grova fjäll, som ger grepp, under svansen. Honorna har ett smalare, spetsigare huvud och släta fjäll under svansen. Könet kan gissas utifrån detta, men den säkraste metoden är att lysa igenom svansroten och se hemipenisstrukturerna (transillumination). Utseendet ensamt är inte tillförlitligt.

Vilda djur blir könsmogna vid en nos-kloaklängd på omkring 30 cm för hanar och 25-36 cm för honor, men siffrorna stämmer dåligt med artens totala längd och är osäkra. Honor kan lägga befruktade ägg som tvåäringar. Sätt först en hona i avel när hon är fullvuxen och i god kondition, för en för ung eller mager hona tappar krafterna.

PARNING

I naturen följer parningen värmen, regnet och rikligt med föda. En sval period på vintern, då värmen gradvis dras ner, ger en bättre avelssäsong, och djuren bör komma i god kondition före parning. I naturen kan parningen till exempel ske i oktober efter en regnig höst, en varm, solig dag.

Sätt hanen hos honan i hennes terrarium och håll uppsikt åtminstone de första dagarna. Han tungar och försöker greppa henne i nacken. Parningen varar några minuter och kan upprepas under upp till fem dagar. Hanen kan bli våldsam och bita honan i huvud och framben, så var beredd att skilja djuren åt om hon får sår. Dräktigheten varar två till fyra veckor.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger sina ägg cirka 2-4 veckor efter parningen. En kull är på upp till 18 ägg, och hur många kullar hon lägger per år är inte känt.

Honan gräver en gång i substratet och lägger äggen där. Terrariet ska därför ha fuktigt, djupt substrat, minst 45 cm, helst mer, och gärna en separat äggläggningslåda. Utan en lämplig plats kan hon hålla kvar äggen, och det kan ge äggläggningsproblem som kan vara livshotande. Honor lägger också obefruktade ägg utan hane. De kläcks inte och kan tas bort. Ge honan rikligt med föda både före och efter, så att hon kan bygga upp krafterna igen.

INKUBATION

Gräv försiktigt upp äggen och vänd dem inte. De läggs i en sluten behållare där de ligger på ett galler över ett fuktigt underlag av perlit och vatten, så att de inte rör vått underlag. Behållaren ska ha små lufthål, till exempel två på 4 mm i locket, för en behållare utan ventilation i en lufttät äggkläckare kan ge tryckskillnader, så att ägg kan spricka när dörren öppnas. Ett spräckt ägg kan lagas med en liten bit gammalt, uppmjukat äggskal från en annan varanart, som pressas fast med den kvarvarande äggvitan. Ett lagat ägg kan kläckas normalt tillsammans med resten av kullen.

Inkubationstiden är 3-5 månader. Den exakta inkubationstemperaturen är inte känd; 28-30 °C är en uppskattning. Ägg som ruvas för varmt kan ge ungar med onormala ränder på ryggen, så håll temperaturen stabil och undvik överhettning. Uppfödda djur kan ha missbildningar i tungbenet.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nykläckta ungar mäter omkring 15 cm. Sätt dem i ett terrarium med samma uppbyggnad som de vuxnas: djupt, fuktigt substrat, gömslen, solplats och UVB. Ungarna är nervösare än vuxna, så ge dem många gömslen och ro.

Mata dem dagligen med små insekter, så mycket de vill äta, till exempel små syrsor, pudrade med kalk. Matsmältningen är snabb, ofta inom 24 timmar. Ungarna växer snabbt, och efter ungefär sex månader kan de gå över till att äta varannan dag. Väg dem regelbundet och håll koll på tillväxten. Tämjningen går bäst om du bara är närvarande under långa stunder utan att röra dem; de blir modigare omkring ettårsåldern. Dela upp ungarna när de närmar sig könsmognad, för hanar slåss.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

Hälsa och vanliga misstag

De flesta sjukdomar beror på fel i uppställningen, framför allt för lite värme, för lite UVB och för ensidig föda. De typiska problemen är:

- Benskörhet (metabolisk bensjukdom) vid för lite UVB och kalk. Ge UVB och pudrade insekter.
- Fetma vid för många feta fodedjur som möss och ägg, och för lite motion.
- Urinsyragikt och mag-tarmproblem vid för låg temperatur och för lite vatten.
- Förstoppning och tilltäppt tarm, om djuret är för kallt, torrt eller sjukt. Fin sand är sällan orsaken, medan bark och spån är mer riskabla.
- Äggläggningsproblem hos honor som inte kan lägga ägg: för tunt substrat, brist på kalk eller för låg värme. Det är livshotande och kräver veterinär.
- Kvalster och inre parasiter. Nya djur bör sättas i karantän i minst tre månader.
- Ömsningsproblem vid för torr luft och för lite fukt i substratet.
- Luftvägsinfektion och prolaps.
- Gas i bukhålan (pneumoperitoneum) kan uppstå efter transport: buken sväller upp, och djuret kan dö inom ett dygn. Ett djur med uppsvälld buk ska genast till veterinär.

Ett friskt djur har klara ögon, en kraftig muskulös kropp, en välfylld svans och raka lemmar och ryggrad. Det äter regelbundet, andas med stängd mun och är aktivt och nyfiket. Väg djuret regelbundet, för en plötslig viktminskning är ofta det första tecknet på sjukdom. Reptiler döljer sjukdom, så sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar vikt, inte äter, andas med öppen mun eller verkar slött. En årlig hälsokontroll rekommenderas.

Australien exporterar inte vilda djur, så nästan alla djur i handeln utanför Australien är uppfödda. Vildfångade djur har oftast fler parasiter och är mer stressade, men även uppfödda djur kan ha kvalster och mask, så kontrollera alltid om det finns kvalster, klara ögon och en rund svans, och se till att höftbenen inte syns.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.